

INNOVATSION MUHITDA MUTAXASSISLIK FANLARINI O'QITISH METODIKASI

Rahimova Mahliyo Dilshod qizi

Yuldasheva Sevinchoy Xudashukur qizi

*Chirchiq davlat Pedagogika universiteti Boshlang'ich talim fakulteti Boshlang'ich talim yo'nalishi 1-kurs talabalari Mahliyor60@gmail.com
sevinchoyyuldasheva835@gmail.com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ta'lim jarayonini takomillashtirish yo'llari va muammolari, kompyuterli o'qitish texnologiyasining asosiy xususiyatlari haqida yoritilgan. Bundan tashqari virtual laboratoriyalardan foydalanishning afzalliklari, elektron darslik uslubiy ta'minotni ishlab chiqish to'g'risida tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *mutaxassis fanlar, innovatsion texnologiyalar, kadrlar tayyorlash milliy dasturi, o'quv dasturlari, virtual laboratoriyalar, elektron darslik, axborot texnologiyalari.*

KIRISH

Ta'limning ustuvorligi-jamiyatimizda ta'lim ustuvor yo'nalish sanaladi. Shu sababli, maxsus ta'lim-tarbiya jarayonining samarali tashkil etilishi yuksak mahnaviyatli, bilimli va salohiyatli barkamol shaxs va raqobatbarosh kadrning shakllanishiga zamin yaratadi.

Ta'limning demokratlashuvi-ta'lim va tarbiya jarayonida pedagogik munosabatlarni insonparvarlashtirish, o'qitish metodlarini samarali tanlash, ta'limtarbiya jarayonini tashkil etish va boshqarishda ustoz va ta'siril oluvchining hamkorligiga asoslanadi.

Innovatsion muhit, o'qitish va o'rganish jarayonlarini yaxshilash maqsadida yangi g'oyalar, usullar va texnologiyalarni qo'llashni o'z ichiga oladi. Bu muhit, o'qituvchilarga o'quv materiallarini yanada samarali va interaktiv tarzda taqdim etish imkonini beradi, shuningdek, talabalar uchun o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va jalb qiluvchi qiladi.

Innovatsion muhitning o'qitish metodikasiga ta'siri quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Interaktivlik: Texnologiya va multimedia vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilar darslarni yanada jonli va jalb qiluvchi muhit yaratishlari mumkin.

O'quvchilarning diqqatini jalb qilish: Yangi pedagogik yondashuvlar, masalan, loyiha asosida o'qitish, so'rov asosida o'qitish, aylantirilgan sinf xonalar va o'yinlashtirish kabi usullar orqali o'quvchilarning diqqatini jalb qilish va ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin.

O'rganish samarasini oshirish: Innovatsion muhitda o'qitish, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi, chunki ular o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash va mustaqil tadqiqotlar olib borish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shunday qilib, innovatsion muhit, o'qitish metodikasini tubdan o'zgartirishga va ta'lim sifatini yaxshilashga yordam beradi. Bu esa, nafaqat ta'lim tizimiga, balki butun jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatadi

Mutaxassislik fanlarini o'qitishda yangi yondashuvlar, ta'limning samaradorligini oshirish va talabalar tajribasini boyitishga qaratilgan. Ushbu yangi yondashuvlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- O'quvchilarning chuqur o'rganishiga e'tibor qaratish: O'quvchilarni mavzuni chuqur tushunishga undash va yuzaki o'rganishdan (ya'ni, yodlash va o'rganilgan materialni takrorlash) qochish1.

- O'qituvchilarning tajribasini oshirish: O'qituvchilarning fan haqidagi tushunchalari o'qitish yondashuvlarini tanlashda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, o'qituvchilarning pedagogik malakasini oshirishga qaratilgan dasturlar muhimdir1.

- Faol o'rganish: O'quvchilarni faol jalb qilish va o'qituvchilarni bilim uzatuvchilar emas, balki o'rganish jarayonining faol rahbarlari sifatida ko'rish2.

- O'quvchilarning mustaqil o'rganishini rivojlantirish: O'qituvchilarning yordami bilan o'quvchilar o'zlarining bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirishlari mumkin.

Yangi yondashuvlar, o'qituvchilarga o'z sinf xonalarida turli xil o'qitish strategiyalaridan foydalanish imkonini beradi, bu esa o'quvchilarning o'z potentsiallarini to'liq namoyon qilishlariga yordam beradi. Shuningdek, mutaxassislik fanlarini o'qitishda yangi yondashuvlar, o'quvchilarni zamonaviy hayotga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Iqtidorli yoshlarni aniqlash - ta'lim jarayonini tabaqalashtirish va individuallashtirish asosida iqtidorli yoshlarga ta'limning eng yuqori darajasida, izchil ravishda fundamental va maxsus bilim olishlari uchun shart-sharoitlar yaratishni ko'zda tutadi.

Respublikamizda olib borilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlarning muvaffaqiyati Oliy ta'lim tizimining barcha turlarida, shu jumladan Oliy o'quv yurtlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda qo'llaniladigan o'qitish printsiplari ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy printsiplari va Oliy ta'lim tizimining faoliyat ko'rsatish printsiplariga qanchalik mos kelishi va ularni amaliyotga joriy etishga safarbar etilganligiga bog'liq. Oliy o'quv yurtlarida kadrlarni tayyorlash sifati shu o'quv yurtida tashkil etiladigan ta'lim tarbiya jarayonining samaradorligiga uzviy bog'liq bo'ladi.

Oliy o'quv yurtida tashkil etiladigan ta'lim tarbiya jarayonida o'qituvchining pedagogik faoliyati va talabalarning o'quv bilish faoliyati maqsadga muvofiq o'zaro uzviy tashkil etilishi darajasi ko'rsatkichi samaradorlik ko'rsatkichi sanaladi. Oliy o'quv yurtida olib boriladigan ta'lim tarbiya jarayoni yaxlit tizim holida tasavvur qilish zarur.

Oliy o'quv yurtidagi ta'lim tarbiya jarayonini tashkil etishning barcha shakllari mazkur ta'lim muassasasi oldiga qo'yilgan davlat va ijtimoiy buyurtmalarni bajarishga xizmat qilishi lozim.

Mutaxassis fanlarning o'qitishning metodologik asosi kadrlar tayyorlash milliy dasturidir. Mazkur dasturning maqsadi ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xolis etish, rivojlangan demokratik davlatlar darajasida yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini yaratishdir. Isloh qilishning ta'limiy tizimida amalga oshirilayotgan ilg'or pedagogik texnologiyalarni kimyo fanlari mavzulariga tadbiiq etib, o'qitish va ta'limning samaradorligini oshirish asosida dunyo andozalariga javob bera oladigan axloqiy va ma'naviy yetuk kadrlar tayyorlash kiradi.

«Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» qabul qilingandan so'ng dasturning ro'yobga chiqarish bosqichlarida ta'lim muassasalari axborot kommunikatsion texnologiyalar bilan ta'minlandi, isloh qilish uchun zarur bo'lgan moddiy texnik bazasi yaratildi. Ta'limni isloh qilishning hozirgi zamonaviy vazifasiga faol pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy qilib o'quv tarbiya jarayonini amalga oshirishdir.

Interfaol usullar va masofaviy ta'lim platformalari, o'qitish va o'rganish jarayonlarini yanada samarali va qulay qilish uchun mo'ljallangan. Ular quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- Interfaol o'rganish: O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish, shuningdek, talabalararo hamkorlikni rag'batlantirish.

- Masofaviy ta'lim platformalari: Internet orqali ta'lim olish imkoniyatini beradi, bu esa geografik cheklovlarni bartaraf etadi va o'qitish jarayonini global miqyosda amalga oshirishga yordam beradi.

- O'z-o'zini boshqarish: Talabalar o'z o'rganish jarayonlarini boshqarishlari va o'z vaqtini samarali taqsimlashlari mumkin.

- Texnologik vositalar: Virtual va augmentli haqiqat kabi texnologiyalar yordamida o'qitish jarayonini yanada interaktiv va hayajonli qilish.

Shu bilan birga, masofaviy ta'lim platformalari turli xil fanlar bo'yicha o'quv materiallarini taqdim etish imkoniyatiga ega, bu esa talabalarga o'zlarining qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda bilim olish imkonini beradi. Ushbu usullar va platformalar, ta'lim sifatini oshirish va o'qitish metodikasini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi.

Fan va texnikada axborot va kommunikasiya texnologiyalaridan foydalanish sohasida keyingi vaqtlarda yangi "virtual laboratoriya" atamasi paydo bo'ldi. Bu atamadan hozirgi vaqtda ta'lim sohasida ayniqsa keng foydalanilmoqda. "Virtual laboratoriya" - virtual asbob yordamida kompyuterda ishlash imkoniyatini beradigan, unga qo'shimcha qilingan apparatli va dasturli vositalar to'plamidan iborat bo'lib, real mashina yoki texnik kurilmanni ishlash jarayonini o'zida aks ettiribgina qolmasdan, balki, real jarayonni tadqiq qilishga ham imkon yaratib beradi.

Virtual laboratoriyalardan foydalanishning quyidagi afzalliklari mavjud:

Murakkab texnik qurilmalarni kompyuterdagi modulini ishlab chiqib, ularning ish jarayonini turli rejimlarda tekshirish, tahlil qilish va xulosa olish. Bu esa ko'p omilli

tadqiqotlarni o'tkazishga, qurilmani tayyorlash va tadqiqotlarni o'tkazish uchun mablag' va vaqtni tejashga yordam beradi.

Virtual laboratoriya qurilmalarida modul uchun avvaldan berilgan tadqiqot parametrlarini o'zgarishsiz qoldirgan hisob jarayonni ixtiyoriy vaqtda, ixtiyoriy sharoitda va ixtiyoriy muddatga tadqiq qilish mumkin.

Tadqiqot jarayonida qurilma parametrlarini xohlagan miqdorga o'zgartirish mumkin.

Virtual laboratoriya qurilmalaridan foydalanish jarayonida xatoliklar sodir bo'lgan taqdirda ham qurilma ishdan chiqmaydi.

Virtual laboratoriya qurilmalardan foydalanish ta'lim jarayonidagi moddiy-texnik ta'minot borasidagi muammolarni oz bo'lsada kamaytirishga hizmat qiladi. Hozirgi vaqtda turli sohalarga oid virtual laboratoriya qurilmalari tayyorlangan va amalda qo'llanilmoqda.

Zamonaviy ta'lim sharoitida talabalar mustaqil ishlash faolligini oshirish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish ilg'or pedagogik texnologiyalaridan hamda yangi avlod o'quv adabiyotlaridan foydalanishni talab etadi. Shuningdek, bugungi kunda axborot va kommunikatsiya texnologiyalarining kirib kelishi bilim uzatilishining yangi shakllari va vositalarini ishlab chiqishini taqazo etadi. Bunday shakllardan biri elektron ta'lim zahiralari vositasida o'qitishdir.

Elektron ta'lim zahiralari vositasida ta'lim berish pedagogik adabiyotlarda kompyuterli o'qitish texnologiyasi deb yuritiladi.

XULOSA

Axborot texnologiyalari rivojlangan hozirgi davrda dars o'tishda turli ta'lim vositalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, texnik vositalarni qo'llab dars o'tish o'quvchi- talabalarning fanni o'rganishga bo'lgan qiziqishini ortirishga, berilayotgan axborotlarni chuqur o'zlashtirishga katta yordam beradi. Ilmiy tadqiqot, ta'lim sohalarida ham boshqa sohalarda bo'lgani kabi mehnat sifati, unumdorligi va samaradorlik darajasini yuksaltirish, ularda tatbiq qilinayotgan eng zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Saidahmedov N. Pedagogik amaliyotda yangi texnologiyalarni qo'llash namunalari.- Toshkent:RTM.2000.
2. Kamenskiy S.E., Orexov V.P.Fizikadan masalalar yechish metodikasi. "O'qituvchi" nashriyoti .T.:1976.
3. B.L. Farberman. "Progressivniye pedagogicheskiye texnologii" - T. 1999.
4. Shuxratovna, A. N. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY ASOSLARI. Gospodarka i Innowacje., 47, 1-4.

5. Shuxratovna, A. N. (2024). **RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI DINIY TARKIBIY QISMLI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARINING QIYOSIY TAHLILI.** *Gospodarka i Innovacje.*, 47, 5-8.
6. Shuxratovna, A. N. (2024). **BOSHLANG 'ICH SINFLARDA ONA TILI O 'QITISH METODIKASI.** *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 7(4), 170-175.
7. Shuxratovna, A. N. (2024). **BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILINI O 'RGATISHNING MAZMUNI VA VAZIFALARI.** *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 7(4), 182-186.
8. Shuxratovna, A. N. (2024). **BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING SHAKLLARI.** *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 7(4), 176-181.
9. Zafarovna, Y. I., & Shuxratovna, A. N. (2024). **O 'YINNING PEDAGOGIK JARAYONDA TUTGAN O 'RNI.** *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 3(4), 125-128.
10. Shuxratovna, A. N. (2024). **BOSHLANG'ICH TA'LIMDA CHET TILLARINI O'QITISHNING AHAMIYATI VA SAMARALI NATIJA OLIISHNING QIZIQARLI YONDASHUVLARI.** *Scientific Impulse*, 2(19), 108-110
11. Artikova, N. (2022). **THE IMPORTANCE OF PIRLS RESEARCH IN INCREASING THE READING LITERACY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS.** *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 6(6), 91-98.
12. Jumanova, F. U., & Artikova, N. S. (2021). **Personality development and activity (communication), their management as an educational pedagogical problem.** *Academic research in educational sciences*, 2(4), 81-88.
13. Artikova, N. (2022). **THE IMPORTANCE OF PIRLS RESEARCH IN INCREASING THE READING LITERACY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS.** *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 6(6), 91-98.
14. Artikova, N. (2022). **THE IMPORTANCE OF PIRLS RESEARCH IN INCREASING THE READING LITERACY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS.** *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 6(6), 91-98.
15. qizi, D. G. B. ., Darxonova Gulmira Burxon qizi, Yakubova Intizor Zafarovna, & Shuxratovna, A. N. . (2024). **O'YINNING PEDAGOGIK JARAYONDA TUTGAN O'RNI.** *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 3(4), 125–128. Retrieved from <https://jsrt.innovascience.uz/index.php/jsrt/article/view/501>
16. Isroilova Sevinch Aqilbek qizi, & Artikova Nargiz Shuxratovna. (2024). **BOSHLANG'ICH TA'LIMDA CHET TILLARINI O'QITISHNING AHAMIYATI VA SAMARALI NATIJA OLIISHNING QIZIQARLI YONDASHUVLARI.** *Scientific Impulse*, 2(19), 108–110. Retrieved from <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/15153>

17. Shuxratovna, A. N. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMGA QO'YILADIGAN DAVLAT TALABLARI. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 7(3), 116-118.

18. Raximboyeva Gulsanam Gulmirza Qizi, & Artikova Nargiz Shuxratovna (2024). SU'NIY INTELLEKT: FOYDALIMI YOKI ZARARLI ?. Science and innovation, 3 (Special Issue 18), 691-693. doi: 10.5281/zenodo.10806277

19. G'ulomjonova, D., & Artikova, N. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA XORIJIY TILLARNI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODIKASI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(18), 112-117.

20. 7. Shuxratovna, A. N. (2022). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI PIRLS XALQARO BAHOLASH DASTUR TIZIMINI RIVOJLANTIRISH. Scientific Impulse, 1(4), 1592-1594.